

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: СУЧАСНІ ТА ІСТОРИЧНІ КОНТЕКСТИ, КОМПАРАТИВНІ РЕТРОСПЕКЦІЇ, ПОВСЯКДЕННІ ПРАКТИКИ

<https://doi.org/10.15407/uhj2025.06.005>
УДК 94(477):355.1“2022”

Андрій ХАРУК

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри гуманітарних наук,
Національна академія сухопутних військ
ім. гетьмана Петра Сагайдачного (Львів, Україна)
andrij.kharuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3459-1657>

ЕПІЗОДИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: БОЇ ЗА БІЛОГОРІВКУ НА ЛУГАНЩИНІ (ТРАВЕНЬ — ГРУДЕНЬ 2022 р.)

Мета полягає в дослідженні ходу бойових дій на межі Луганської та Донецької областей, у районі селища Білогорівка, під час другої стратегічної оборонної й першої стратегічної наступальної операцій Сил оборони України (травень — грудень 2022 р.). **Методологія** базується на застосуванні проблемно-хронологічного методу, історико-системного, а також методів аналізу та синтезу, з використанням широкого кола джерел. **Наукова новизна.** Комплексно аналізується хід бойових дій у локально обмеженому районі впродовж тривалого часу. **Основні результати.** Від травня 2022 р. селище Білогорівка, розташоване у західній частині Луганщини, стало епіцентром запеклих боїв. У першій половині травня українські війська відбили кілька спроб противника форсувати р. Сіверський Донець поблизу Білогорівки, що стало не лише тактичним, але й медійним успіхом. У середині липня росіяни змогли захопити селище, однак уже у середині вересня Білогорівка була визволена. З того часу безпосередньо поблизу неї велися позиційні бої, а російські війська неодноразово вдавалися до спроб штурму. Боротьба мала не тільки суто військове, але й політичне значення, адже це був останній населений пункт Луганської обл., який окупували росіяни, і перший, визволений

Цитування: Харук А. Епізоди російсько-української війни: бої за Білогорівку на Луганщині (травень — грудень 2022 р.). *Український історичний журнал*. 2025. № 6 (585). С. 5—17. <https://doi.org/10.15407/uhj2025.06.005>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ISSN 0130-5247. Український історичний журнал. 2025. № 6 (585)

Силами оборони України. **Перспективи подальших досліджень** полягають у вивченні ходу боїв за Сіверськодонецько-Лисичанську агломерацію, частиною яких у 2022 р. були боезіткнення за Білогорівку, пошуку нових джерел і введення їх у науковий обіг.

Ключові слова: війна Росії проти України, друга стратегічна оборонна операція, перша стратегічна наступальна операція, Збройні сили України (ЗС України), Білогорівка.

Досвід поточної російсько-української війни переконливо показує, що часто важливе значення для ходу бойових дій мають успішні оборонні чи наступальні операції, центрами яких стають порівняно невеликі населені пункти. Трагічним наслідком таких боїв є, як правило, повне знищення цих сіл чи селищ, однак вони відіграють важливу роль, дозволяючи українським військам переламати хід подій, змусити противника відмовитися від своїх планів і завдати російським військам суттєвих втрат. Характерний приклад — селище Білогорівка, розташоване у західній частині Луганської обл. (на межі з Донеччиною) на березі р. Сіверський Донець. Від травня 2022 й до початку 2025 рр. навколо нього тривали запеклі бої, які значною мірою вплинули на перебіг усієї війни.

Попри тривалий період бойових дій у районі Білогорівки, в наукових дослідженнях висвітлені вони достатньо нерівномірно. Досить добре описаний короткий період (фактично один тиждень) у травні, коли російські війська намагалися форсувати Сіверський Донець у районі Білогорівки [1]. У стислому вигляді вони відображені в монографії В. Головка [2, с. 239—240]. Медійний розголос розгрому російських військ під Білогорівкою у травні 2022 р. спричинився до появи закордонних публікацій [3, с. 30; 4, с. 34; 5]. Водночас у щомісячному «Военно-історичному описі російсько-української війни» цим боям присвячено буквально одне речення [6, с. 67]. Трохи більше уваги району Білогорівки (в контексті боротьби за Сіверськодонецько-Лисичанську агломерацію) приділено у червневому випуску [7, с. 80—90]. В наступні місяці згадки про Білогорівку трапляються лише епізодично — у загальному переліку населених пунктів, поблизу яких тривали бої [8, с. 83]. У колективній монографії, що побачила світ 2023 р., про бої під Білогорівкою згадано лише побіжно [9, с. 205—207, 259]. Тож для реконструкції перебігу подій у нашій розвідці будуть залучені повідомлення у ЗМІ, свідчення учасників, матеріали соціальних мереж, а метою стане відтворення ходу бойових дій на заході Луганщини — у районі селища Білогорівка — під час другої стратегічної оборонної та першої стратегічної наступальної операцій українських військ (травень — грудень 2022 р.).

Загальна характеристика району та періоду

Стратегічне значення Білогорівки визначається її розташуванням. Селище знаходиться на західній околиці Сіверськодонецько-Лисичанської агломерації, на височині, яка панує над місцевістю. З північно-західного боку протікає р. Сіверський Донець, причому прилеглий до Білогорівки берег утворений крейдяними погорбами заввишки до 100 м. Це дозволяє здійснювати вогневий контроль за протилежним

берегом річки, а саме за територією Серебрянського лісництва. На південній околиці селища розташовані терикони крейдового кар'єру, а на південно-східній — промислова зона з потужною фільтрувальною станцією Попаснянського водозабору. Позиції на півдні, на південному заході селища дозволяли контролювати напрямки, відповідно, на Верхньокам'янське і Спірне, а також на Сіверськ.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період проведення другої стратегічної оборонної та першої стратегічної наступальної операцій Сил оборони України — відповідно до періодизації Центру досліджень воєнної історії Збройних сил України [10, с. 8—9]. Друга стратегічна оборонна операція охоплює період із травня по вересень 2022 р. У цей час противник відмовився від первинних широко закронених планів агресії, відвів і перегрупував війська з північно-східних областей України та зосередив основні зусилля на остаточному захопленні Донеччини й Луганщини, утриманні окупованих теренів. У ході першої стратегічної наступальної операції (29 серпня — грудень 2022 р.) українські війська звільнили більшість території Харківської обл., а на півдні противника було відкинуто за бар'єрний рубіж р. Дніпро.

Від середини квітня 2022 р. російське військово-політичне керівництво декларувало перенесення головного напрямку бойових дій на Донбас. 22 квітня виконувач обов'язків командувача військ Центрального військового округу РФ Р. Міннекаєв заявив, що метою «нового етапу» війни є встановлення повного контролю над східною та південною частинами України, що має забезпечити сухопутний коридор до окупованого Криму, але все це під прикриттям російської пропагандистської тези про «захист прав російськомовного населення», яке нібито «утискають». Також декларувався намір отримати доступ до фактично контрольованого Росією Придністров'я. Почався новий етап війни, який часто називають битвою за Донбас. Сильно урбанізована місцевість регіону, яка ідеально підходила для оборони, зумовила характер бойових дій: домінував не маневр, а напружене й запекле протистояння [11, с. 186—188].

Перший бій за Білогорівку

Конфігурація лінії фронту на Донбасі, що склалася до початку травня 2022 р., дозволяла російському командуванню планувати удари з метою оточення українського угруповання Об'єднаних сил, чії позиції широкою дугою охоплювалися російськими позиціями. На північному фасі цієї дуги над українськими військами нависало потужне російське ізюмське угруповання, додатково посилене частинами й з'єднаннями, відведеними з Київської, Чернігівської, Сумської областей. Існувала загроза завдання росіянами зустрічних ударів із півночі (з району Ізюма в напрямку Слов'янська і Краматорська) та півдня (району Донецька), що призвело б до оточення значних українських сил. Наприкінці квітня 2022 р. російські війська у Харківській і Луганській областях особисто інспектував начальник генштабу збройних сил РФ генерал В. Герасимов. Ознайомившись із реальним станом справ, він, вочевидь, оцінив амбітний план з оточення українських військ як надто ризикований. Судячи з подальших дій росіян, було вирішено спробувати оточити

утрупування Сил оборони України, яке вело бої у західній частині Луганщини, у Сіверськодонецько-Лисичанській агломерації (міста Сіверськодонецьк, Лисичанськ, Рубіжне та прилеглі населені пункти). Для цього ізюмському утрупуванню необхідно було форсувати р. Сіверський Донець (із лівого берега на правий).

Небезпека такого розвитку подій була очевидною і для українського командування. С. Наєв відзначав, що утрупування Сил оборони України (58-ма і 115-та окремі механізовані, 80-та окрема десантно-штурмова, 128-ма окрема гірсько-штурмова, 103-тя, 113-та окремі бригади територіальної оборони) зайняло оборону на р. Сіверський Донець. Управління здійснювалось із командного пункту в м. Бахмут, де перебували командувач командування Об'єднаних сил С. Наєв, командувач операції Об'єднаних сил генерал-майор Е. Москальов і командир оперативного-тактичного утрупування «Північ» бригадний генерал Д. Красильников [1, с. 3].

Район Білогорівки розглядався як одне з потенційних місць, де противник спробує форсувати Сіверський Донець, однак не єдине. Підготовку до подолання водної перешкоди було розпочато 2 травня, а 4—5 травня російська артилерія вела інтенсивні обстріли українських позицій на правому березі [12]. 5 травня близько 4-ї год. росіяни здійснили спробу переправитися через неї біля с. Дронівка (західніше Білогорівки). До річки вийшли 4—5 ворожих БМП, до двох взводів піхоти, а також інженерні підрозділи з двома катерами й понтонним парком. Однак ця спроба була успішно зірвана влучним вогнем двох танків 30-ї окремої механізованої бригади, які висунулися на вогневу позицію близько 7-ї год. Вогонь вівся з дистанції 1200 м, було знищено дві БМП і потоплено катер [13]. Оскільки в наступні дні росіяни не поновлювали спроб переправитися поблизу Дронівки, ймовірно, операція 5 травня була лише розвідкою боєм [5, с. 4]. 30-та бригада не фігурує у зазначеному вище переліку українських частин, які оборонялися на лінії Сіверського Дінця, оскільки діяла ще західніше, в районі Ямполя.

За словами С. Наєва, найбільш імовірними місцями, де противник спробує форсувати Сіверський Донець, уважалися Серебрянка, розташована на схід від Дронівки, і Білогорівка, яка знаходиться ще східніше [1, с. 3]. На чому ґрунтувалося таке переконання, стає зрозумілим з опублікованої у соцмережі 12 травня 2022 р. розповіді військового інженера: «Ми отримали дані розвідки, що з іншого боку річки росіяни збирають різну техніку. 6 травня мій командир наказав мені зробити інженерну розвідку на річці Сіверський Донець. Разом з розвідувальними підрозділами я 7 травня вирушив на дослідження району Григорівки (село між Серебрянкою й Білогорівкою — А. Х.) та Білогорівки» [14]. Результатом розвідки стало визначення місця поблизу Білогорівки, оптимального для наведення переправи. Ширина річки тут становила 80 м, що вимагало застосування восьми секцій понтонного мосту. Швидкість течії вимагала залучення буксирно-моторних катерів, а орієнтовна тривалість робіт з облаштування переправи становила дві години. Противник намагався маскувати підготовку до переправи, не тільки використовуючи димові гранати, але й підпалюючи поля та ліси. До цього додавалися ранкові тумани над річкою. Тому основним способом виявлення початку робіт із наведення понтонного мосту був акустичний — за звуком двигунів катерів.

Додатковим чинником, який підтвердив наміри росіян переправлятися саме в районі Білогорівки, стала активізація ворожої авіації. 7 травня літаки бомбардували селище, знищивши школу, в якій переховувалися цивільні мешканці. Унаслідок удару, за інформацією очільника Луганської обласної військової адміністрації С. Гайдая, загинули 60 осіб [15].

Дані розвідки виявилися точними — 8 травня 2022 р. російські війська почали форсування Сіверського Дінця саме в районі Білогорівки. З українського боку позиції тут займав 63-й окремих батальйон 103-ї бригади тероборони. Росіяни облаштували переправу, обстрілюючи наші позиції зі ствольної артилерії та реактивних систем залпового вогню. Зрештою вони не змогли завершити наведення мосту з використанням комплекту понтонного парку ПП-2005М (встановили лише сім секцій із потрібних восьми), однак спромоглися переправити на правий берег річки передовий загін, який складався з двох рот 74-ї окремої мотострілецької бригади. Повністю придушити українські вогневі точки, попри масований обстріл, противнику не вдалось, і вже у процесі переправи він втратив три БМП і 1 бронетранспортер. На плацдармі площею близько 1,5 кв. км було зосереджено 18 бойових машин піхоти та до 60 військовослужбовців [1, с. 4].

Як і передбачалося, роботи з наведення мосту вдалося виявити завдяки шуму від буксирно-моторних катерів. Уже за 20 хв. після цього почався обстріл мосту українською артилерією, пізніше кількох ударів завдала авіація. В підсумку росіяни так і не змогли завершити облаштування переправи, а до ранку 9 травня її було знищено [14]. У цьому бою відзначилися щойно отримані від США 155-мм гаубиці М777А2 [16]. Плацдарм росіяни ще утримували, але будь-які спроби розширити його блокувалися нашими підрозділами: за словами командира 80-ї десантно-штурмової бригади І. Скибюка, це були три роти з його з'єднання й одна зі 128-ї гірсько-штурмової [17].

Як розвивалися події 9 травня розповів у своєму інтерв'ю командир зведеної батареї 30-ї окремої механізованої бригади Д. Філін [18]. Його підрозділ (три 122-мм самохідних артустановки 2С1) напередодні отримав наказ висунутися на позицію для обстрілу ворожої переправи. Потрібно було здійснити марш у кількадесят кілометрів, із чим батарея успішно впоралася попри зношеність ходової частини САУ. Обрана вогнева позиція розташовувалася так, що лінія вогню збігалась із віссю мосту. На світанку 9 травня в повітря підняли БпЛА «Лелека», який мав допомогти корегувати вогонь. Після двох пристрільних пострілів почалася стрільба на ураження. Батарея зробила чотири залпи, накрила ціль й отримала наказ відійти, щоб дати попрацювати іншим артпідрозділам. Цей факт красномовно свідчить про те, що українське командування зосередило в районі Білогорівки достатньо потужні сили артилерії. Підтверджували це й супутникові знімки, на яких добре помітно два знищені понтонні мости й кількадесят одиниць танків, БМП, іншої техніки, ураженої українським вогнем як на підступах до переправи на лівому березі, так і на правобережному плацдармі [19].

Бої під Білогорівкою характеризувались обопільним масованим застосуванням артилерії. І. Скибюк відзначав, що росіяни використовували РСЗВ «Ура-

ган», САУ «Мста-С», інші артсистеми, намагаючись придушити нашу оборону. Бойові порядки зазнавали обстрілів на всю глибину — від передової позиції й до тилової лінії. Вистояти тоді вдалося лише завдяки інтенсивній роботі українських гармашів («якщо я комусь і молився в Білогорівці, то це нашій артилерії») [20].

10 травня російські війська під прикриттям артвогню та ударів армійської авіації втретє спробували навести понтонний міст і встигли перекинути на правий берег Сіверського Дінця близько двох рот підкріплення. Попри втрати, їм удалося до кінця дня розширити плацдарм до 3 км. На лівому березі, в лісах Сіверського лісництва, російське командування зосередило підрозділи 90-ї танкової, 76-ї та 98-ї десантно-штурмових дивізій (за даними розвідки — загалом близько 200 бойових броньованих машин). Ці сили призначалися для розвитку успіху: якби передовим частинам удалось утримати плацдарм і переправу, їх кинули б у наступ на Лисичанськ і Новодружеськ. Створювалася загроза оточення всього оперативного-тактичного угруповання «Північ». Тож першочерговим завданням для українських військ була ліквідація російського плацдарму на правому березі р. Сіверський Донець. Для додаткової мотивації артилеристів генерал С. Наєв, за його власними словами, організував своєрідне змагання — яка батарея швидше знищить свої цілі [1, с. 6].

11 травня росіяни учергове спробували навести понтонну переправу, щоб перекинути на плацдарм підкріплення — дві танкові роти зі складу 35-ї та 74-ї мотострілецької бригад. Однак і цього разу переправа була зруйнована вогнем нашої артилерії. При цьому був знищений командир 12-ї окремої інженерної бригади, яка наводила переправу, полковник Д. Козлов (устиг побути на посаді лише два місяці, замінивши попереднього, також убитого комбрига С. Порохню) [21]. За оцінками фахівців Інституту вивчення війни спроби форсувати Сіверський Донець обійшлися ворогові втратою 80 одиниць техніки й 485 бійців [22].

12 травня росіяни спробували ще раз навести міст у районі Білогорівки, але й цього разу він був знищений [12]. Після цього вони взялися до пошуку придатних для переправи місць поблизу населених пунктів Закітне, Дронівка, Серебрянка. 13 травня українська розвідка повідомила про зосередження ворожих сил у районі Ямполья. Це угруповання готувалося до удару по Дронівці (за 12 км на захід від Білогорівки). Підрозділи з його складу намагалися захопити плацдарми на правому березі річки, але були розбиті артилерією 30-ї мехбригади і втратили близько 15 одиниць техніки (включаючи 2 буксирні катери). Тим часом на білогорівському плацдармі тривали запеклі бої. Росіяни, що залишалися тут, знищили свою техніку й відступили на північний схід від Білогорівки. 14 травня це угруповання було повністю ліквідоване [1, с. 7—8].

Унаслідок наполегливих, але безрезультатних спроб форсувати Сіверський Донець поблизу Білогорівки російська 74-та окрема мотострілецька бригада втратила боєздатність і була виведена на переформування. Вся ця операція продемонструвала вкрай низький рівень тактичної підготовки російських командирів. Аналітики Інституту вивчення війни відзначали, що під час спроб форсування Сіверського Дінця вони продемонстрували шаблонність мислення, що в поєд-

нанні з недооцінкою бойових можливостей української артилерії призвело до суттєвих втрат [22].

На думку С. Наєва, успішна оборона Білогорівки та зрив форсування р. Сіверський Донець змусили російське командування відмовитися від плану оточення оперативного-тактичного угруповання «Північ». Просування російських військ на ізюмському напрямку було зупинено. Росіяни перейшли до фронтальних атак на Сіверськодонецьк і Лисичанськ. Українській стороні вдалося зберегти контроль над шляхами постачання, що з'єднували Бахмут із Лисичанськом. Завдяки цьому стало можливим обороняти Сіверськодонецько-Лисичанську агломерацію аж до початку липня 2022 р. Це дало час на облаштування нових оборонних рубежів між Сіверськом, Соледаром і Бахмутом.

Літня кампанія

Упродовж червня 2022 р. основним районом бойових дій на Донбасі залишався сіверськодонецький операційний напрямок. На початку місяця українські війська в районі Сіверськодонецько-Лисичанської агломерації займали оборону по березу р. Сіверський Донець на півночі, утримували плацдарм на східному березі в районі Сіверськодонецька та стримували наступ росіян із району Попасної, що була захоплена ворогом після важких боїв у травні. На півночі в районі Білогорівка — Шипилівка — Привілля — Новодружеськ уздовж берега річки утворився виступ у бік противника. Така конфігурація фронту, з одного боку, ускладнювала взаємодію між двома угрупованнями російських військ (у районі Лимана й Сіверськодонецька), але з іншого — давала їм змогу здійснювати вогневе ураження українських позицій із трьох напрямків та створювала потенційну загрозу їх оточення [7, с. 80].

Наприкінці червня — на початку липня ситуація довкола Білогорівки стала критичною. 25 червня українські війська були змушені відійти з Сіверськодонецька й до 30 червня завершили евакуацію на правий берег Сіверського Дінця [7, с. 83]. 2 липня Генштаб ЗС України підтвердив відступ останніх наших підрозділів із Лисичанська [23, с. 79—80]. Сили, що оборонялися в районі Білогорівки, зазнавали атак зі сходу — з боку Лисичанська (відстань до Білогорівки становить приблизно 20 км), а також із півдня — з боку Тошківки [5, с. 9]. Попри це, оборона селища тривала ще близько двох тижнів.

Точної дати захоплення ворогом Білогорівки встановити не вдалося. 16 липня голова Луганської обласної військової адміністрації С. Гайдай заявив, що майже п'ятимісячна оборона двох населених пунктів регіону — Білогорівки та Верхньокам'янки — все ще триває [24]. Саме Білогорівка залишалась останнім населеним пунктом Луганщини, який контролювала українська влада. І російська пропаганда, і українські ЗМІ розглядали факт захоплення її як повну окупацію області, але тут варто уточнити, що окремі райони, де не було жодного поселення, весь цей час перебували у «сірій зоні» — поза контролем як ворога, так і наших військ.

Після захоплення Білогорівки російські сили зосередилися на встановленні контролю над Донеччиною, прагнучи до зняття восьмирічної блокади Донецька

й Горлівки, а також захоплення Бахмута та Слов'янська. Втім українські війська у середині літа провели масштабну мобілізацію, отримали значну кількість сучасної військової техніки та озброєння від західних країн, у той час як російська сторона суттєво скоротила кількість військовослужбовців і відправила частину з них у відпустки, що дало змогу зупинити наступ росіян на захід у напрямку Сіверська [5, с. 9]. Російське командування, пояснюючи відсутність подальшого просування, говорило про «оперативну паузу». 16 липня Міністерство оборони РФ офіційно оголосило про її фактичне завершення [25]. Однак за наступні півтора місяця на напрямку Сіверськ — Білогорівка сторони вели лише позиційні бої.

Визволення Білогорівки

На початку вересня 2022 р. склались умови для визволення Білогорівки. Сприяла цьому успішна Слобожанська наступальна операція українських військ. 12 вересня було звільнено Святогірськ, який із початку червня перебував під російським контролем [26, с. 13]. Завдяки цьому було деблоковано м. Сіверськ, звідки ворог відійшов у напрямку Білогорівки. Вже 13 вересня у зведенні Генштабу ЗС України це селище з'явилося у переліку населених пунктів, які зазнавали обстрілу з боку противника [27]. Це свідчить про встановлення принаймні часткового контролю українських військ над Білогорівкою. 19 вересня голова Луганської обласної військової адміністрації С. Гайдай повідомив, що Білогорівка «зачищена і повністю під контролем ЗСУ» [28]. Опубліковані інтерв'ю українських вояків — учасників визволення селища — дозволяють установити деякі особливості цієї операції. В ній, зокрема, взяли участь бійці 3-го окремого полку спеціального призначення, які виконували функції провідників для піхотних підрозділів. Висування українських сил контролювалося за допомогою квадрокоптерів, що постійно перебували в повітрі, підвищуючи ситуаційну обізнаність командирів [29]. Під час оволодіння Білогорівкою було взято в полон понад 20 росіян, а також захоплено значні трофеї, в тому числі танк Т-72 [30]. Однак російські війська зуміли зайняти позиції на східних підступах до селища, зупинивши подальший український наступ у напрямку Лисичанська.

Якщо до початку широкомасштабної збройної агресії РФ в Білогорівці проживали понад 800 осіб, то тепер їх залишилося тільки 15. Через постійні обстріли уцілілих мешканців евакуювали до сусіднього с. Серебрянка та інших населених пунктів [31].

Основним з'єднанням, яке зайняло оборону в Білогорівці, стала 81-ша окрема десантно-штурмова бригада. Селище, що опинилося на самісінській лінії фронту, зазнавало постійних обстрілів з боку противника. Час від часу росіяни намагалися відбити його. Голова Луганської ОВА практично щодня, починаючи з 18 жовтня, поряд із повідомленнями про обстріли згадував і про спроби ворога штурмувати Білогорівку [32—34].

Нове загострення бойових дій навколо Білогорівки спостерігалося в останній місяць осені. Так, 6 листопада російські підрозділи (зокрема 6-й «козачий» полк зі складу незаконних збройних формувань «ЛНР», а також вагнерівці) здійснили

чергову спробу штурму. Наступного дня ворог оголосив про захоплення Білогорівки, однак українська влада це спростувала [35]. Тривали запеклі вуличні бої. 12 листопада росіяни вдалися до ширшого наступу піхоти за підтримки артилерії в районі населених пунктів Білогорівка і Спірне (на південь від Білогорівки) з метою їх оточення. Українські сили відбили атаки, утворивши оборонну лінію між цими пунктами [5, с. 11].

14 листопада наші війська продовжили активні дії на лінії Сватове — Кременна й посилили натиск у районі Білогорівки з наміром відкинути росіян далі на схід у бік Лисичанська. Після запеклих боїв удалося вибити вагнерівців на східні околиці селища. У щоденному огляді Інституту вивчення війни відзначалося, що метою «цієї контрнаступальної операції було повернення українським військам втрачених територій у Луганській області на південь від річки Сіверський Донець», а утримання Білогорівки у цьому контексті стратегічно важливе [36]. Вранці 17 листопада наші підрозділи вибили російські сили з північної частини селища та розширили лінію фронту Сватове — Кременна — Білогорівка — Спірне на правому березі р. Сіверський Донець. Ворог контратакував, намагаючись повернути контроль над практично знищеною внаслідок запеклих боїв Білогорівкою [37]. Від другої половини листопада в околицях селища тривали позиційні бої.

* * *

Попри свої невеликі розміри, Білогорівка від травня 2022 р. відігравала помітну роль у битві за Донбас. Зрив російських спроб форсування р. Сіверський Донець поблизу цього селища став ключовим чинником, який унеможливив реалізацію плану ворожого командування з оточення військ оперативно-тактичного угруповання «Північ». Це, своєю чергою, дозволило відвести українські сили з району Сіверськодонецько-Лисичанської агломерації, зберігши тяглість фронту й не допустивши прориву противника на оперативну глибину. Надалі боротьба за Білогорівку набула не тільки тактичного характеру, але й політичного значення, адже це був останній населений пункт Луганщини, який захопили росіяни, і перший, визволений нашими військами. Оборона українськими підрозділами Білогорівки означала, що російське військово-політичне керівництво не реалізувало деклароване перед початком повномасштабного вторгнення в Україну завдання — повного оволодіння Луганською областю. Тривали та надзвичайно інтенсивні бойові дії призвели до повного руйнування Білогорівки. На нашу думку, особливо примітним був перший бій за це селище, тобто відбиття спроби форсування р. Сіверський Донець у травні 2022 р. Крім того, це був один із перших випадків застосування частинами ЗС України сучасних артилерійських систем західного зразка — гаубиць М777А2.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Naiev, S. Chyia vidvaha, toho i peremoha: Bytva za Bilohorivskiy placsdarm (8—14 travnia 2022 r.). *Armiiainform*. 2023. URL: https://armyinform.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/bilogorivka_placzdarm-1.pdf [in Ukrainian].

- [Наєв С. Чия відвага, того й перемога: Битва за Білогорівський плацдарм (8—14 травня 2022 р.). *АрміяInform*. 2023. URL: https://armyinform.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/bilogorivka_placzdarm-1.pdf (дата звернення: 24.07.2025)].
2. Holovko, V. Vtorhennia: 2022: Shyrokomasshtabna ahresiaa Rosii proty Ukrainy. Kyiv, 2023 [in Ukrainian].
[Головко В. Вторгнення: 2022: Широкомасштабна агресія Росії проти України. Київ, 2023. 602 с.].
 3. Gawęda, M. Wojna rosyjsko-ukraińska. Cz. 4. *Wojsko i Technika*. 2022. 6: 22-30 [in Polish].
 4. Cielma, M. Bitwa o wschodni Donbas. *Nowa Technika Wojskowa*, 2022. 7: 32-37 [in Polish].
 5. Charuk, A. Bitwy o Bilohoriwkę. *Nowa Technika Wojskowa*. 2023. 17: 4-11 [in Polish].
 6. Voienno-istorychnyi opys rosiisko-ukrainskoi viiny (traven 2022 r.). Kyiv, 2022 [in Ukrainian].
[Военно-історичний опис російсько-української війни (травень 2022 р.). Київ, 2022. 131 с.].
 7. Voienno-istorychnyi opys rosiisko-ukrainskoi viiny (cherven 2022 r.). Kyiv, 2022 [in Ukrainian].
[Военно-історичний опис російсько-української війни (червень 2022 р.). Київ, 2022. 129 с.].
 8. Voienno-istorychnyi opys rosiisko-ukrainskoi viiny (lystopad 2022 r.). Kyiv, 2022 [in Ukrainian].
[Военно-історичний опис російсько-української війни (листопад 2022 р.). Київ, 2022. 165 с.].
 9. Koval, M.V. (Ed.). Rik nezlamnosti: krakh operatsii «Z». Kyiv, 2023 [in Ukrainian].
[Рік незламності: крах операції «Z». За заг. ред. М.В. Ковалю. Київ, 2023. 320 с.].
 10. Rik viiny za svobodu: Voienno-istorychnyi narys rosiisko-ukrainskoi viiny (24.02.2022 — 24.02.2023) u 4 kn. Kn. I. Kyiv, 2023 [in Ukrainian].
[Рік війни за свободу: Военно-історичний нарис російсько-української війни (24.02.2022 — 24.02.2023) у 4 кн. Кн. I. Київ, 2023. 270 с.].
 11. Kharuk, A. Velyka viina: druhyi etap. *Boiova khronika 2022 r.* Kyiv, 2024. 185-203 [in Ukrainian].
[Харук А. Велика війна: другий етап. *Бойова хроніка 2022 р.* Київ, 2024. С. 185—203].
 12. Stepanenko, K. & Kagan, F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, May 13, 2022. *Institute for the Study of War*. URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-13> (дата звернення: 25.07.2025).
 13. Rozghrom perepravy rosiiskykh viisk cherez Siverskyi Donets: Interviu z bezposerednim uchastykom boiu. *Butusov Plus*. 14.05.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gADN-A7jeGE> [in Ukrainian].
[Розгром переprави російських військ через Сіверський Донець. Інтерв'ю з безпосереднім учасником бою. *Бутусов Плюс*. 14.05.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gADN-A7jeGE> (дата звернення: 30.07.2025)].
 14. What I did to destroy Russian pantonne bridge over Siverskyi Donets... 12.05.2022. [X page]. URL: https://x.com/kms_d4k/status/1524506104192974849 (дата звернення: 27.07.2025).
 15. Vid aviaudaru po shkoli v Bilohorivtsi popередno zahynuly 60 osib. *Luhanska OVA*. 08.05.2022. URL: <https://t.me/luhanskaVTSA/2404> [in Ukrainian].
[Від авіаудару по школі в Білогорівці попередньо загинули 60 осіб. *Луганська ОВА*. 08.05.2022. URL: <https://t.me/luhanskaVTSA/2404> (дата звернення: 30.07.2025)].
 16. Amerykanski M777 v dii: Ukrainski artylerysty nyschat voroha na skhodi. *Armiiia TV — Viiskove telebachennia Ukrainy*. 14.05.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mJCEEV4qdT4> [in Ukrainian].

- [Американські М777 в дії: Українські артилеристи нищать ворога на сході. *Армія TV — Військове телебачення України*. 14.05.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mJCEEV4qdT4> (дата звернення: 05.08.2025)].
17. Komandyr Iivskykh desantnykiv Ihor Skybiuk pro oboronu Voznesenska ta vazhki boi za Bilohorivku. *Novoryt Velykyi Lviv*. 13.07.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wLoK8jPvaJo> [in Ukrainian].
[Командир львівських десантників Ігор Скибюк про оборону Вознесенська та важкі бої за Білогорівку. *Говорить Великий Львів*. 13.07.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wLoK8jPvaJo> (дата звернення: 04.08.2025)].
18. Konveier smerti — krashchi urazhennia batarei M109A6 Paladin Dmytra Filina, 47-ma OMBR. *Butusov Plus*. 22.06.2024. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4-ULSjhmdaM> [in Ukrainian].
[Конвеєр смерті — кращі ураження батареї М109А6 Паладін Дмитра Філіна, 47-ма ОМБР. *Бутусов Плюс*. 22.06.2024. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4-ULSjhmdaM> (дата звернення: 01.08.2025)].
19. Russian forces sustained remarkable losses... 11.05.2022. URL: <https://x.com/PolymarketIntel/status/1524413089579511808> (дата звернення: 30.07.2025).
20. Lohvynenko, A., Lysenko, S. Komandyr 80 okremoi desantno-shturmovoï bryhady Ihor Skybiuk: “Yakshcho ya komus i molyvsia v Bilohorivtsi, to tse nashii artylerii”. *Uriadovyi kurier*. 27.07.2022. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/komandir-80-okremoyi-desantno-shturmovoï-brigadi/> [in Ukrainian].
[Логвиненко А., Лисенко С. Командир 80 окремої десантно-штурмової бригади Ігор Скибюк: «Якщо я комусь і молився в Білогорівці, то це нашій артилерії». *Урядовий кур'єр*. 27.07.2022. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/komandir-80-okremoyi-desantno-shturmovoï-brigadi/> (дата звернення: 25.07.2025)].
21. Forsuvav Siverskyi Donets: u Rosii pidtverdily zahybel shche odnogo kombryha. *Espresso*. 17.05.2022. URL: <https://espresso.tv/forsuvav-siverskiy-donets-u-rosii-pidtverdily-zagibel-shche-odnogo-kombriga> [in Ukrainian].
[Форсував Сіверський Донець: у Росії підтвердили загибель ще одного комбрига. *Espresso*. 17.05.2022. URL: <https://espresso.tv/forsuvav-siverskiy-donets-u-rosii-pidtverdily-zagibel-shche-odnogo-kombriga> (дата звернення 27.07.2025)].
22. Stepanenko, K. & Kagan, F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, May 14, 2022. *Institute for the Study of War*. URL: <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-may-14> (дата звернення: 25.07.2025).
23. Voienno-istorychnyi opys rosiisko-ukrainskoi viiny (lypen 2022 r.). Kyiv, 2022 [in Ukrainian].
[Воєнно-історичний опис російсько-української війни (липень 2022 р.). Київ, 2022. 164 с.].
24. Vtorhnennia Rosii v Ukrainu, den 143: Tekstovyi onlain. *Suspilne. Novyny*. 16.07.2022. URL: <https://suspilne.media/261083-vtorgnenna-rosii-v-ukrainu-den-143-tekstovij-onlajn/> [in Ukrainian].
[Вторгнення Росії в Україну, день 143: Текстовий онлайн. *Суспільне. Новини*. 16.07.2022. URL: <https://suspilne.media/261083-vtorgnenna-rosii-v-ukrainu-den-143-tekstovij-onlajn/> (дата звернення: 26.07.2025)].
25. Hird, K., Mappes, G., Barros, G., et al. Russian Offensive Campaign Assessment, July 16, 2022. *Institute for the Study of War*. URL: <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-july-16> (дата звернення: 25.07.2025).
26. Kharuk, A. Slobzhanska nastupalna operatsiia: peredumovy i pershyi etap (6—12 veresnia 2022 r.). *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2023. 1: 5-19. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2023.01.005> [in Ukrainian].

- [Харук А. Слобожанська наступальна операція: передумови і перший етап (6—12 вересня 2022 р.). *Український історичний журнал*. 2023. № 1. С. 5—19. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2023.01.005>].
27. Operatyvna informatsiia stanom 06.00 13.09.2022 shchodo rosiiskoho vtorhnnennia. *Generalnyi shtab ZSU*. 13.09.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=U7xA1OJT9c8> [in Ukrainian].
[Оперативна інформація станом 06.00 13.09.2022 щодо російського вторгнення. *Генеральний штаб ЗСУ*. 13.09.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=U7xA1OJT9c8> (дата звернення: 04.08.2025)].
 28. Luhanska Bilohorivka zachyshchena i povnistiu pid kontrolem ZSU. *Luhanska OVA*. 19.09.2022. URL: <https://t.me/luhanskaVTSA/5866> [in Ukrainian].
[Луганська Білогорівка захищена і повністю під контролем ЗСУ. *Луганська ОВА*. 19.09.2022. URL: <https://t.me/luhanskaVTSA/5866> (дата звернення: 07.08.2025)].
 29. Spetspryznachentsi Kropyvnytskoho rozpovily pro zvilnennia Bilohorivky na Luhanshchyni. *Hrechka*. 04.03.2023. URL: <https://gre4ka.info/suspilstvo/73174-spetspryznachentsi-kropyvnytskoho-rozpovily-pro-zvilnennia-bilohorivky-na-luhanshchyni-video/> [in Ukrainian].
[Спецпризначенці Кропивницького розповіли про звільнення Білогорівки на Луганщині. *Гречка*. 04.03.2023. URL: <https://gre4ka.info/suspilstvo/73174-spetspryznachentsi-kropyvnytskoho-rozpovily-pro-zvilnennia-bilohorivky-na-luhanshchyni-video/> (дата звернення: 29.07.2025)].
 30. Zvilnennia Bilohorivky! Biitsi khytristiu polonyly rosiian i blyskavychno povernuly selyshche. *TSN*. 20.09.2022. URL: <https://tsn.ua/youtube/zvilnennya-bilogorivki-biyci-hitristyu-polonili-rosiyan-i-bliskavichno-povernuli-selische.html> [in Ukrainian].
[Звільнення Білогорівки! Бійці хитрістю полонили росіян і блискавично повернули селище. *TCH*. 20.09.2022. URL: <https://tsn.ua/youtube/zvilnennya-bilogorivki-biyci-hitristyu-polonili-rosiyan-i-bliskavichno-povernuli-selische.html> (дата звернення: 29.07.2025)].
 31. Kyrylenko, O. Butva za bili hory: Shcho naspravdi vidbuvaetsia v Bilohorivtsi, yaka maizhe ne zivliaetsia v povynakh. *Ukrainska pravda*. 05.08.2024. URL: <https://www.ppravda.com.ua/articles/2024/08/5/7468947/> [in Ukrainian].
[Кириленко О. Битва за білі гори: Що насправді відбувається в Білогорівці, яка майже не з'являється в новинах. *Українська правда*. 05.08.2024. URL: <https://www.ppravda.com.ua/articles/2024/08/5/7468947/> (дата звернення: 29.07.2025)].
 32. V bahatopoverkhivkakh poshkodzheni dakhy... *Luhanska OVA*. 19.10.2022. URL: <https://t.me/luhanskaVTSA/6398> [in Ukrainian].
[В багатопверхівках пошкоджені дахи... *Луганська ОВА*. 19.10.2022. URL: <https://t.me/luhanskaVTSA/6398> (дата звернення: 07.08.2025)].
 33. Naskilky malo pokrashchytysia zhyttia raionu... *Luhanska OVA*. 20.10.2022. URL: <https://t.me/luhanskaVTSA/6417> [in Ukrainian].
[Наскільки мало покращитися життя району... *Луганська ОВА*. 20.10.2022. URL: <https://t.me/luhanskaVTSA/6417> (дата звернення: 07.08.2025)].
 34. Khocha ni, zvitiuit pro 98 % hotovnist. *Luhanska OVA*. 21.10.2022. URL: <https://t.me/luhanskaVTSA/6436> [in Ukrainian].
[Хоча ні, звітують про 98 % готовність. *Луганська ОВА*. 21.10.2022. URL: <https://t.me/luhanskaVTSA/6436> (дата звернення: 07.08.2025)].
 35. Hird, K., Stepanenko, K., Mappes, G., et al. Russian Offensive Campaign Assessment, November 7, 2022. *Institute for the Study of War*. URL: <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-november-7> (дата звернення 29.07.2025).
 36. Stepanenko, K., Hird, K., Philipson L., et al. Russian Offensive Campaign Assessment, November 14, 2022. *Institute for the Study of War*. URL: <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-november-14> (дата звернення 29.07.2025).

war.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-november-14 (дата звернення 30.07.2025).

37. Окупанти зневіряться у своєму “rosiia-nazavzhdy” і tezh chekaiut na ZSU. *Serhiy Haidai*. 19.11.2022. URL: https://t.me/serhiy_hayday/8653 [in Ukrainian].

[Окупанти зневірилися у своєму «росія-назавжди» і теж чекають на ЗСУ. *Сергій Гайдай*. 19.11.2022. URL: https://t.me/serhiy_hayday/8653 (дата звернення: 07.08.2025)].

Надійшла / Received 23.10.2025

Andrii KHARUK

Doctor of Historical Sciences (Dr. Hab. in History), Professor,
Professor at the Department of the Humanitarian Studies,
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy (Lviv, Ukraine)
andrij.kharuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3459-1657>

EPISODES OF THE RUSSO-UKRAINIAN WAR: FIGHTS FOR BILOHORIVKA IN LUHANSK REGION (MAY — DECEMBER 2022)

The aim is to examine the course of combat operations along the border of Luhansk and Donetsk regions, in the area of the village of Bilohorivka, during the second strategic defensive and the first strategic offensive operations of the Ukraine's Defense Forces (May — December 2022). **The research methodology** is based on the application of the problem-chronological method, as well as methods of analysis and synthesis, a historical-systemic approach, and the use of a wide range of official and unofficial sources. **The scientific novelty** lies in the comprehensive analysis of the course of fighting in a geographically limited area over a relatively long period, during both defensive and offensive operations. **Main results.** Since May 2022, the village of Bilohorivka, located in the western part of the Luhansk region, has become the epicenter of fierce fighting. In the first half of May, Ukrainian forces repelled several attempts by the enemy to cross the Siverskyi Donets River near Bilohorivka, which was not only a tactical but also a media success. In mid-July, Russian forces managed to occupy the village, but by mid-September, Bilohorivka was liberated. Since then, positional fighting continued in the immediate vicinity of the village, with Russian troops repeatedly attempting to storm Bilohorivka. The struggle for Bilohorivka had not only military but also political significance: it was the last settlement in the Luhansk region occupied by Russian forces and the first to be liberated by Ukraine's Defense Forces. **The prospects for further research** include studying the course of fighting for the Siverskodonetsk-Lysychansk agglomeration (of which the battles for Bilohorivka in 2022 were a part), searching for new sources, and introducing them into academic circulation.

Keywords: *Russia's war against Ukraine, second strategic defensive operation, first strategic offensive operation, Armed Forces of Ukraine, Bilohorivka.*